

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

۱۱۷۵۲

دانشکده هنر و معماری

پایان نامه کارشناسی ارشد در رشته شهرسازی

بررسی تمایل به مشارکت مردم در توسعه شهرهای کوچک

نمونه موردی: استان کهگیلویه و بویراحمد

توسط:

مهدی عزیزی

استاد راهنما:

دکتر حسن ایزدی

۱۳۸۸/۶/۱۱

استاد راهنما: دکتر حسن ایزدی
تهیه مدارک

آبان ۸۷

۱۱۶۱۴۴

به نام خدا

اظهار نامه

اینجانب مهدی عزیزی (۸۳۰۷۹۹) دانشجوی رشته ی شهرسازی گرایش برنامه ریزی شهری و منطقه ای دانشکده ی هنر و معماری اظهار می کنم که این پایان نامه حاصل پژوهش خودم بوده و در جاهایی که از منابع دیگران استفاده کرده ام، نشانی دقیق و مشخصات کامل آن را نوشته ام. همچنین اظهار می کنم که تحقیق و موضوع پایان نامه ام تکراری نیست و تعهد می نمایم که بدون مجوز دانشگاه دستاوردهای آن را منتشر ننموده و یا در اختیار غیر قرار ندهم. کلیه حقوق این اثر مطابق با آیین نامه مالکیت فکری و معنوی متعلق به دانشگاه شیراز است.

نام و نام خانوادگی: مهدی عزیزی

تاریخ و امضاء:

به نام خدا

بررسی تمایل به مشارکت مردم در توسعه شهرهای کوچک
نمونه موردی: استان کهگیلویه و بویراحمد

به وسیله ی:

مهدی عزیزی

پایان نامه ارائه شده به تحصیلات تکمیلی دانشگاه به عنوان بخشی
از فعالیت های تحصیلی لازم برای اخذ درجه کارشناسی ارشد

در رشته:

شهرسازی

از دانشگاه شیراز

شیراز

جمهوری اسلامی ایران

ارزیابی شده توسط کمیته پایان نامه با درجه عالی

دکتر حسن ایزدی   استادیار بخش شهرسازی

دکتر علی سلطانی   استادیار بخش شهرسازی

دکتر عبدالرضا پاکشیر   استادیار بخش شهرسازی

تقدیم به

همراه و همرازی که وجود سرشار از عشق و امیدش زمینه ساز موفقیتیم در لحظه های سرنوشت ساز زندگی است.

همسر مهربانم خسته نباشی

سپاسگزاری

از دست و زبان که برآید کز عهده شکرش به در آید

سپاس بی قیاس معبودی را که انسان را جانشین خود و خلیفه بر زمین قرار داد تا گروهی راهگشا و راهنمای گروه دیگر باشند.
در اینجا لازم می دانم از راهنمایی های دایمانه و عالمانه اساتید بخش شهرسازی به ویژه آقایان دکترایزدی، دکتر سلطانی و دکتر پاکشیر که موجب شدند دریچه های بهتر دیدن و صحیح اندیشیدن به رویم گشوده گردد تشکر و سپاسگزاری نمایم.

چکیده

بررسی تمایل به مشارکت مردمی در توسعه شهرهای کوچک

مطالعه موردی: استان کهگیلویه و بویر احمد

به وسیله ی

مهدی عزیزی

مسائل و مشکلات شهری که دامن گیر شهرها بویژه شهرهای کوچک است تنها با تدبیر دولت و توسط آنها قابل حل نیست، لذا با همکاری، همیاری و مشارکت شهروندان و نهادهای محلی است که میتوان موفقیت برنامه های شهری را تضمین نمود.

اهمیت این پژوهش در این است که مسائل و مشکلات بر سر راه توسعه شهرهای کوچک که می تواند با مشارکت فعال شهروندان حل شود را آشکار ساخته و نقش مشارکت را در توسعه شهری مورد مطالعه قرار داده است.

اهداف این تحقیق شناخت میزان و نحوه تمایل به مشارکت مردم در برنامه های توسعه شهری، شناخت شیوه ها و روشهای مشارکتی به منظور استفاده حداکثر از توان مشارکتی مردم، شناسایی موانع و مشکلات موجود در راه مشارکت مردم و ارائه راهکارهای مناسب به منظور تقویت نقش مشارکت مردمی جهت توسعه شهرهای کوچک استان کهگیلویه و بویر احمد می باشد. برای تحقق این اهداف ابتدا مفهوم مشارکت و نظریات عمومی در رابطه با مشارکت مطرح شده و سپس مشارکت در برنامه ریزی و شهرسازی مشارکتی به تفصیل شرح داده شده و با تشریح نظریه های شهرسازی مشارکتی چارچوب نظری تحقیق تدوین شده است.

استان کهگیلویه و بویر احمد بدلیل محرومیت منطقه و دارا بودن شهرهای کوچک زیاد نسبت به کل شهرهای موجود در استان و سطح پایین مشارکت نسبت به کل کشور، به عنوان نمونه مورد بررسی انتخاب شده است.

نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل فرضیه های پژوهش نشان داد که میزان تمایل مردم به پرداخت هزینه های نقدی جهت مشارکت در توسعه شهرشان پایین بوده و نوع غالب تمایل به مشارکت مردم در برنامه های توسعه شهر خود از نوع مشارکت فکری (مشارکت در تصمیم گیری) بوده است. همچنین مشخص گردید که بین رضایتمندی مردم از عملکرد مدیریت شهری با میزان مشارکت آنها در برنامه های توسعه رابطه معنی دار مثبتی وجود داشته ولی بین این و رضایتمندی با تمایل مردم به مشارکت رابطه معنی داری وجود ندارد. و در آخر نتیجه تحلیل رابطه بین متغیرهای زمینه ای (سن، میزان تحصیلات، درآمد، بعد خانوار) با تمایل به مشارکت مردم در توسعه نیز نشان داد که رابطه معنی داری وجود ندارد.

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱	فصل اول: طرح موضوع و روش تحقیق.....
۲	۱-۱- مقدمه.....
۲	۱-۲- طرح مسئله و ضرورت پژوهش.....
۴	۱-۳- اهداف تحقیق.....
۴	۱-۴- پرسشهای پژوهش.....
۵	۱-۵- فرضیه های پژوهش.....
۵	۱-۶- کاربردهای پژوهش.....
۶	۱-۷- روش شناسی تحقیق.....
۶	۱-۸- روش جمع آوری داده ها.....
۷	۱-۹- جامعه آماری و تعداد نمونه.....
۸	۱-۱۰- تکنیک های تجزیه و تحلیل داده ها.....
۹	۱-۱۱- مراحل پژوهش.....
۹	۱-۱۲- تعریف واژگان کلیدی.....
۱۱	فصل دوم: مبانی نظری.....
۱۲	۲-۱- اهمیت توسعه شهرهای کوچک.....
۱۳	۲-۲- مفهوم مشارکت و اهمیت آن.....
۱۴	۲-۳- نظریات مشارکت.....
۱۵	۲-۳-۱- عوامل فردی موثر بر مشارکت.....
۱۶	۲-۳-۲- عوامل اجتماعی موثر بر مشارکت:.....
۱۷	۲-۴- ظهور مشارکت در برنامه ریزی شهری:.....
۱۷	۲-۴-۱- اهمیت مشارکت در برنامه ریزی:.....
۱۸	۲-۴-۲- عوامل ظهور و گسترش ایده مشارکت در برنامه ریزی شهری.....

- ۱-۲-۴-۲-۲- اهمیت یافتن نقش مردم در اداره جوامع و پیدایش و تقویت نظامهای مبتنی بر مردم سالاری ۱۸
- ۲-۲-۴-۲-۲- درس گرفتن از روندهای توسعه در دهه های گذشته ۱۹
- ۳-۲-۴-۲-۲- عدم تطابق طرح های شهرسازی با نیازها و خواسته های مردم ۲۰
- ۴-۲-۴-۲-۲- اهمیت یافتن فرایند به جای محصول ۲۲
- ۵-۲-۴-۲-۲- عدم توانایی مالی دولت ها ۲۲
- ۶-۲-۴-۲-۲- توسعه در ابعاد مختلف اجتماعی، فرهنگی، سیاسی، اقتصادی ۲۴
- ۷-۲-۴-۲-۲- تهدید منافع شهروندان ۲۴
- ۸-۲-۴-۲-۲- پیچیدگی فزاینده زندگی شهری ۲۴
- ۹-۲-۴-۲-۲- اخلاق اجتماعی برنامه ریزی ۲۵
- ۱۰-۲-۴-۲-۲- جلوگیری از وابستگی جامعه به دولت ۲۵
- ۱۱-۲-۴-۲-۲- عدم تداوم فعالیتهای توسعه و عمران ۲۵
- ۵-۲-۲- روند شکل گیری برنامه ریزی مشارکتی ۲۶
- ۶-۲-۲- روش شناسی مشارکت ۲۹
- ۷-۲-۲- روش های برنامه ریزی از دیدگاه مشارکتی ۳۰
- ۱-۲-۷-۲- برنامه ریزی از کل به جزء فن محور یا جامع ۳۱
- ۲-۲-۷-۲- رویکرد نواحی واحدهای همسایگی به مدیریت شهری ۳۲
- ۳-۲-۷-۲- برنامه ریزی و کالتی و رادیکالیسم عملی (از جزء به کل) ۳۴
- ۴-۲-۷-۲- نظریه برنامه ریزی ارتباطی ۳۶
- ۵-۲-۷-۲- برنامه ریزی گام به گام، لیبرال یا ضد برنامه ریزی ۳۸
- ۶-۲-۷-۲- جنبش های اجتماعی رادیکال شهری ۳۹
- ۸-۲-۲- تکنیکهای مشارکت شهروندان در تهیه طرح های توسعه شهری ۴۱
- ۱-۲-۸-۲- جمع بندی تکنیک های مشارکت شهروندان ۴۲
- ۹-۲-۲- مدل های برنامه ریزی مشارکتی ۴۵
- ۱-۲-۹-۲- مدل هدایت اجتماعی ۴۵
- ۲-۲-۹-۲- مدل یادگیری اجتماعی ۴۵
- ۳-۲-۹-۲- مدل برنامه ریزی مراوده ای ۴۶
- ۱۰-۲-۲- جایگاه مشارکت در سطح برنامه ریزی های محلی ۴۶
- ۱-۲-۱۰-۲- مشارکت در برنامه ریزی و تصمیم گیری ۴۷

۲-۱۰-۱-۱-عوامل موثر در امکان پذیری برنامه ریزی مشارکتی در حکومت های	۴۷
محلی.....	۴۸
۲-۱۰-۱-۲-ابزار برنامه ریزی و تصمیم گیری مشارکتی	۴۹
۲-۱۰-۲-۱-مشارکت در آبادانی.....	۴۹
۲-۱۰-۲-۲-مشارکت در تامین ایمنی	۵۰
۲-۱۰-۲-۳-مشارکت در بهبود محیط زیست.....	۵۱
۲-۱۰-۳-۱-مدل اقدام پژوهی مشارکتی.....	۵۱
۲-۱۰-۳-۲-منافع مدل اقدام پژوهی مشارکتی.....	۵۲
۲-۱۱-۱-نظریه های توسعه از دیدگاه مشارکتی.....	۵۳
۲-۱۱-۱-۱-مقدمه.....	۵۳
۲-۱۱-۲-تئوریهای دسته اول (نظریه نوسازی و رشد اقتصادی)	۵۳
۲-۱۱-۲-۱-مراحل خطی رشد.....	۵۴
۲-۱۱-۲-۲-نظریه تغییرات ساختاری	۵۵
۲-۱۱-۲-۳-نگرش به مشارکت و برنامه ریزی در تئوریهای دسته اول	۵۵
۲-۱۱-۳-تئوریهای دسته دوم: مکتب وابستگی	۵۶
۲-۱۱-۴-تئوریهای دسته سوم: نظریه های جدید و رهیافتهای مشارکتی	۵۷
۲-۱۱-۴-۱-تئوری جدید رشد اقتصادی درون زا	۵۸
۲-۱۱-۴-۲-نظریه زیست منطقه و توسعه پایدار	۵۹
۲-۱۱-۴-۳-نظریه نهضت تعاونی ها و شکل ها	۶۰
۲-۱۱-۴-۴-نظریه شرایط لازم برای توسعه (دهه ۸۰-۱۹۷۰)	۶۱
۲-۱۱-۴-۵-نظریه های مشارکت بعنوان رفتار جمعی	۶۲
۲-۱۱-۴-۶-تحلیل نظریات دسته سوم	۶۳
۲-۱۲-۱-شهرسازی مشارکتی: تعاریف، ویژگی ها و فرآیند آن.....	۶۶
۲-۱۲-۱-۱-تعاریف	۶۶
۲-۱۲-۲-ویژگی های شهرسازی مشارکتی.....	۶۷
۲-۱۲-۳-فرآیند شهرسازی مشارکتی	۶۷
۲-۱۳-۱-نظریه های شهرسازی مشارکتی.....	۶۸
۲-۱۳-۱-۱-جیمز میچلی (James Midgley (1986).....	۶۹
۲-۱۳-۲-شری ارنشتاین (Sherry Arnstein(1996).....	۷۰

۷۱	..... اسکات دیویدسون (1998) Scott Davidson	۲-۱۳-۳
۷۲	..... David Driskell (2002)	۲-۱۳-۴
۷۳	..... اشکال مختلف مشارکت مردم	۲-۱۳-۴-۱
۷۵	..... نظریه میانجی گری (۲۰۰۴)	۲-۱۳-۵
۷۵	..... طیف برنامه ریزی مشارکتی	۲-۱۳-۵-۱
۷۶	..... تفاوت برنامه ریزی مشارکتی با مفاهیم مشابه	۲-۱۳-۵-۲
۷۷	..... پیشینه تحقیق	۲-۱۴
۷۷	..... پیشینه تحقیق خارجی	۲-۱۴-۱
۷۹	..... پیشینه تحقیق داخلی	۲-۱۴-۲
۸۳	..... جمع بندی نظریه ها و تدوین چارچوب نظری تحقیق:	۲-۱۵
۸۵	..... دسته بندی نظریه ها با توجه به شرایط ایران	۲-۱۵-۲
۸۵	..... مشارکت شعاری	۲-۱۵-۲-۱
۸۶	..... مشارکت محدود	۲-۱۵-۲-۲
۸۶	..... مشارکت واقعی	۲-۱۵-۲-۳
۸۷	..... مقایسه تطبیقی نظریه های شهر سازی مشارکتی	۲-۱۵-۳
۸۸	..... نتیجه گیری	۲-۱۶
۹۰	..... فصل سوم: بررسی وضع موجود	
۹۱	..... شناسایی استان کهگیلویه و بویر احمد	۳-۱
۹۲	..... شناسایی شهرهای مورد مطالعه	۳-۲
۹۹	..... فصل چهارم: تجزیه و تحلیل یافته ها	
۱۰۰	..... مقدمه	۴-۱
۱۰۰	..... پرسشنامه شهرداران:	۴-۲
۱۰۳	..... پرسشنامه شهروندان (سرپرست خانوار)	۴-۳
۱۰۸	..... بررسی نگرش و دیدگاه شهروندان به مقوله مشارکت در توسعه شهر خود	۴-۴
۱۲۴	..... فرضیه اول:	۴-۵
۱۲۷	..... فرضیه دوم:	۴-۶
۱۳۲	..... فرضیه سوم	۴-۷

۱۳۹	۴-۸- فرضیه چهارم:
۱۴۰	۴-۹- نتیجه گیری:
۱۴۲	فصل پنجم: نتیجه گیری و ارائه پیشنهاد
۱۴۳	۵-۱- جمع بندی و نتیجه گیری
۱۴۴	۵-۱-۱- عوامل عدم مشارکت و موانع موجود
۱۴۶	۵-۲- ارائه پیشنهادها و راهکارها
۱۵۱	منابع و مأخذ:
۱۵۱	منابع فارسی:
۱۵۴	منابع انگلیسی:
۱۵۵	سایت اینترنتی

فهرست جداول

صفحه	عنوان
	جدول ۱-۱ تعداد جمعیت، خانوار و تعداد خانوار شدن شهرهای مورد مطالعه در استان کهگیلویه و بویراحمد مربوط به جامعه نمونه ۹
۲۸	جدول ۱-۲: تفاوت‌های الگوی برنامه ریزی سنتی با برنامه ریزی مشارکتی.....
۴۲	جدول ۲-۲ طبقه بندی تکنیکهای مشارکت شهروندان بر اساس عملکرد.....
۷۷	جدول ۲-۳ مشارکت عمومی و برنامه ریزی مشارکتی در نظریه میانجی گری.....
۸۷	جدول ۲-۴: انگاره تلفیقی شهر سازی مشارکتی.....
۸۸	جدول ۲-۵: ارزیابی نظریه‌های شهرسازی مشارکتی بر حسب انگاره تلفیقی.....
۹۷	جدول ۳-۱: اطلاعات مربوط به شهرهای کوچک استان.....
۱۰۲	جدول ۴-۱: اطلاعات مربوط به پرسشنامه شهرداران.....
۱۰۴	جدول ۴-۲: اطلاعات مربوط به وضعیت پاسخگویان در پرسشنامه شهروندان.....
۱۰۵	جدول ۴-۳: اطلاعات مربوط به وضعیت پاسخگویان در پرسشنامه شهروندان.....
	جدول ۴-۴ داشتن حق اعتراض شهروندان به طرح های شهری به تفکیک شهر
۱۰۹	(درصد).....
۱۱۱	جدول ۴-۵ دیدگاه شهروندان نسبت به نظرخواهی از افراد در خصوص تهیه طرح.....
	جدول ۴-۶ دیدگاه شهروندان در خصوص این که مشارکت افراد فقط در تامین مالی
۱۱۲	طرح ها است.....
	جدول ۴-۷ دیدگاه شهروندان در خصوص این که شهروندان در اجرای برنامه‌ها نقش در
۱۱۴	اجرا.....
	جدول ۴-۸ دیدگاه افراد در خصوص این که در تهیه و اجرای طرح ها نظرات مردم
۱۱۵	محور است.....
	جدول ۴-۹ از دیدگاه افراد در خصوص این که مشارکت شهروندان در طرح ها کیفیت
۱۱۷	تهیه و اجرا بالا می‌رود.....
	جدول ۴-۱۰ دیدگاه شهروندان در مورد این که از نگاه مسئولان شهروندان صاحب
۱۱۸	حق اند.....

- جدول ۴-۱۱ دیدگاه افراد د رمورد این که شهروندان بر اجرای برنامه ها نظارت دارند..... ۱۲۰
- جدول ۴-۱۲ تمایل افراد به شرکت در جلسه برای رفع مشکل محله خود..... ۱۲۱
- جدول ۴-۱۳ تمایل افراد به ارائه اطلاعات مورد نیاز..... ۱۲۳
- جدول ۴-۱۴ میزان مشارکت مالی افراد برای رفع مشکلات محله خود (به درصد)..... ۱۲۴
- جدول ۴-۱۵ تمایل به مشارکت شهروندان در پرداخت هزینه های نقدی جهت توسعه،
در سال به تفکیک شهر (به درصد)..... ۱۲۶
- جدول ۴-۱۶ نتیجه آزمون فرضیه اول (تمایل به پرداخت هزینه ها جهت توسعه)..... ۱۲۷
- جدول ۴-۱۷ تمایل به مشارکت یدی شهروندان به تفکیک شهر (به درصد)..... ۱۲۸
- جدول ۴-۱۸ اولویت تمایل افراد به انواع مشارکت..... ۱۲۹
- جدول ۴-۱۹ تعداد و درصد پاسخ دهندگان به انواع مشارکت..... ۱۳۰
- جدول ۴-۲۰ میزان رضایتمندی شهروندان از عملکرد سازمان ها و ادارات (به درصد)..... ۱۳۲
- جدول ۴-۲۱ میزان مشارکت شهروندان در فعالیتهای اجتماعی (به درصد)..... ۱۳۵
- جدول ۴-۲۲ میزان مشارکت شهروندان در فعالیت های اجتماعی (به درصد)..... ۱۳۷
- جدول ۴-۲۳ میزان مشارکت موجود و تمایل به مشارکت شهروندان با انجمنها و نهادها
(به درصد)..... ۱۳۸
- جدول ۴-۲۴ مربوط به آزمون فرضیه سوم (رابطه بین میزان رضایتمندی از عملکرد
مدیریت شهری با میزان و تمایل به مشارکت)..... ۱۳۸
- جدول ۴-۲۵ نتیجه نهایی آزمون فرضیه چهارم (رابطه بین متغیرهای زمینه ای و تمایل
به مشارکت افراد)..... ۱۳۹

فهرست اشکال و تصاویر

عنوان	صفحه
نمودار ۱-۲- ارتباط بین مشارکت افراد و انتظار فایده.....	۶۳
شکل ۲-۲-گردونه مشارکت دیویدسون.....	۷۲
شکل ۲-۳: انواع مشارکت و عدم مشارکت از نظر دریسکل.....	۷۳
نمودار ۱-۴ وضعیت سنی افراد به تفکیک شهرهای مورد مطالعه (به درصد).....	۱۰۶
نمودار ۲-۴ بعد خانوار مربوط به کل شهرهای مورد مطالعه (به درصد).....	۱۰۷
نمودار ۳-۴ وضعیت درآمد مربوط به کل شهرهای مورد مطالعه (به درصد).....	۱۰۸
نمودار ۴-۴ داشتن حق اعتراض شهروندان به طرح های شهری به تفکیک شهر (درصد).....	۱۱۰
نمودار ۵-۴ دیدگاه شهروندان نسبت به نظرخواهی از افراد در خصوص تهیه طرح.....	۱۱۱
نمودار ۶-۴ دیدگاه شهروندان در خصوص این که مشارکت افراد فقط در تامین مالی طرح ها است.....	۱۱۳
نمودار ۷-۴ دیدگاه شهروندان در خصوص این که شهروندان در اجرای برنامه ها نقش در اجرا.....	۱۱۴
نمودار ۸-۴ دیدگاه افراد در خصوص این که در تهیه و اجرای طرح ها نظرات مردم محور است.....	۱۱۶
نمودار ۹-۴ از دیدگاه افراد در خصوص این که مشارکت شهروندان در طرح ها کیفیت تهیه و اجرا بالا می رود.....	۱۱۷
نمودار ۱۰-۴ دیدگاه شهروندان در مورد این که از نگاه مسئولان شهروندان صاحب حق اند.....	۱۱۹
نمودار ۱۱-۴ دیدگاه افراد در مورد این که شهروندان بر اجرای برنامه ها نظارت دارند.....	۱۲۰
نمودار ۱۲-۴ تمایل افراد به شرکت در جلسه برای رفع مشکل محله خود.....	۱۲۲
نمودار ۱۳-۴ تمایل افراد به ارائه اطلاعات مورد نیاز.....	۱۲۳

نمودار ۱۴-۴ میزان مشارکت مالی افراد برای رفع مشکلات محله خود به تفکیک شهر	۱۲۵
(به درصد).....	
نمودار ۱۵-۴ تمایل به مشارکت شهروندان در پرداخت هزینه های نقدی جهت توسعه ،	۱۲۶
در سال به تفکیک شهر (به درصد).....	
نمودار ۱۶-۴ تمایل به مشارکت یدی شهروندان به تفکیک شهر (به درصد).....	۱۲۸
نمودار ۱۷-۴ اولویت تمایل افراد به انواع مشارکت.....	۱۲۹
نمودار ۱۸-۴ اولویت اول تمایل افراد به انواع مشارکت.....	۱۳۰
نمودار ۱۹-۴ نوع غالب مشارکت افراد در شهرهای مورد مطالعه.....	۱۳۱
نمودار ۲۰-۴ میزان رضایتمندی شهروندان از عملکرد سازمان ها و ادارات.....	۱۳۳
نمودار ۲۱-۴ میزان رضایتمندی شهروندان از عملکرد شهرداری به تفکیک شهر (به	۱۳۴
درصد).....	
نمودار ۲۲-۴ میزان رضایتمندی شهروندان از عملکرد شورای شهر به تفکیک شهر (به	۱۳۴
درصد).....	
نمودار ۲۳-۴ میزان مشارکت شهروندان در فعالیتهای اجتماعی (به درصد).....	۱۳۶
نمودار ۲۴-۴ میزان مشارکت شهروندان در فعالیتهای اجتماعی به تفکیک شهر (به	۱۳۶
درصد).....	
نمودار ۲۵-۴ میزان مشارکت شهروندان با انجمنها و نهادها (به درصد).....	۱۳۷

فصل اول

طرح موضوع و روش تحقیق

۱-۱- مقدمه

افزایش جمعیت و شهرنشینی به عنوان پدیده ای فراگیر در یک صد سال اخیر در کشورهای صنعتی و در حال توسعه، مدیریت شهری را با چالش های جدیدی روبه رو ساخته است. بسیاری از دست اندرکاران امور شهری ضرورت نگرش نوین و انداختن طرحی جدید در زمینه مدیریت شهری را احساس می کنند. در کشورهای پیشرفته، دولت ها در راستای کاهش تصدی گری دولت و کوچک کردن آن به مباحثی همچون عدم تمرکز، برنامه ریزی مشارکتی، شهرسازی مشارکتی، حکومت های محلی و تمرکز زدائی، می اندیشد. مشارکت عمومی و نقش آن در توانمند سازی و افزایش بهره وری و کاهش مشکلات شهری و تحقق توسعه در فعالیت های اجتماعی شهری بسیار مورد توجه اندیشمندان عصر حاضر است. بررسی و ارزیابی الگوهای مشارکت شهروندان در انواع شهر (شهر های کوچک، متوسط و میانه و کلان شهرها) نیز امری مهم و ضروری است. در این پژوهش ضمن معرفی مشارکت عمومی به بیان نقش آن در توسعه شهر های کوچک (استان کهگیلویه و بویراحمد) پرداخته و تنگناها، مسائل و محدودیت های موجود در این زمینه و راهبردهای لازم جهت نهادینه سازی مشارکت مردم ارائه شده است.

۱-۲- طرح مسئله و ضرورت پژوهش

یکی از مباحث مطرح شده در نیمه دوم قرن بیستم، توسعه و عمران منطقه ای بود که نظریات و عقاید متفاوتی را در درون خود پرورانده که شاید یکی از مهمترین آن ها بحث توسعه همه مناطق درون یک محدوده سیاسی مثل کشور باشد. یک برنامه توسعه ای منطقه ای یکپارچه می تواند تلاشی در جهت توسعه همه نواحی روستایی و شهری باشد و این امر در کشورهای در حال توسعه و جهان سوم که نظام سلسله مراتبی در آن حاکم نیست و از الگوی چند قطبی تبعیت می کند می تواند بسیار نجات دهنده باشد.

بحث توسعه شهرهای کوچک نیز در طول این برنامه های توسعه قرار دارد، در واقع یکی از راهکارهای تمرکز زدایی و توجه به توسعه های منطقه ای، برنامه ریزی جهت توسعه شهرهای کوچک می باشد.

شهر های کوچک به دلیل نداشتن قابلیت جمعیتی بالا و عدم شکل گیری ساختار شهری مناسب و از همه مهم تر کمبود شدید منابع مالی نتوانسته اند به نیاز های مطرح شده درون خود پاسخ مناسب داده و به نوعی بین خواسته ها و داشته ها تعادل برقرار کنند. در این شرایط، راهبرد اساسی، برنامه ریزی جهت توانمندسازی اینگونه جوامع می باشد. بنابراین بسترسازی جهت مشارکت های مردمی و تقویت آن اولین گام برای اجرای این راهبرد اساسی است.

بررسی و ارزیابی الگوهای مشارکت مردم در توسعه شهرهای کوچک امری ضروری در جوامع است. در کشور ما با وجود افزایش شهرنشینی و ازدیاد شهر ها، هنوز قسمت اعظم جامعه از سنت های شهروندی بی بهره اند. گسترش کالبدی شهر، پیچیدگی و تنوع روابط اجتماعی، اقتصادی، سیاسی، و فرهنگی در شهر از جمله مشکلاتی است که لازمه تحقق اهداف ان ها، مشارکت مردم در امور شهری است.

فرهنگ شهرنشینی در شهر های ایران زمانی تحقق می یابد که شهروندان در اداره امور جامعه مسئولیت پذیر شوند و خود را جزئی از پیکره جامعه بدانند. این مسئولیت پذیری در شهرهای مختلف با توجه به شرایط متفاوت جغرافیایی، اقلیمی، اقتصادی، فرهنگی و جمعیتی، گوناگون و قابل تمایز است.

در این اثنا، استان کهگیلویه و بویراحمد به دلیل قرار گرفتن در منطقه محروم، از کل کشور وضعیتی عقب مانده تر و اسفناک تر دارد. میزان مشارکت مردمی در اداره امور شهری از ضعف بسیار بالایی برخوردار است. به طوری که در میان ۲۶ استان کشور از نظر مشارکت مردم در امور اجتماعی، در رتبه ۲۴ قرار گرفته است (رضایی، پژمان، ۱۳۸۴، ص ۲۸).

مسائل و مشکلات شهری که دامن گیر شهر ها بویژه شهر های کوچک است تنها با تدبیر دولت و توسط ان ها قابل حل نیست و با همکاری، همیاری و مشارکت شهروندان و نهادهای محلی است که می تواند حل شود و موفقیت های برنامه های شهری را تضمین کند. اهمیت این پژوهش در این است که مسائل و مشکلات بر سر راه توسعه شهری که می تواند با مشارکت فعال شهروندان حل شود را آشکار ساخته و نقش مشارکت را در توسعه شهری مورد مذاقه قرار داده است.

مشارکت در کشور ما پدیده تازه ای نیست و مردم این سرزمین همواره در امور خود از شور با یکدیگر غفلت نورزیده اند، اما با رشد شهرنشینی و تبع آن تغییر الگوهای مشارکت، لزوم بازنگری و بازبینی در این مفهوم و ارائه الگوهای متناسب با نیاز های امروزی شهروندان احساس می شود. توجه دولت به مشارکت، فزونی اطلاعات، آگاهی مردم نسبت به امر مشارکت و تشکیل

شوراهای اسلامی شهرها، لزوم توجه به این نکته را دو چندان نموده است. درک ضرورت موضوع مشارکت شهروندان و تبیین علمی این مسئله موجب گردید تا مدیران شهری به مشارکت به عنوان یکی از الزامات زندگی شهری نگاه کنند و این امر زمانی تحقق می یابد که شهر نشینان از حالت فردی که صرفاً در مکانی به نام شهر زندگی می کنند در آیند و به شهروند تبدیل شوند.

۳-۱- اهداف تحقیق

هدف کلی این پژوهش بررسی تمایل به مشارکت مردمی در توسعه شهرهای کوچک است و در این راستا اهداف زیر به عنوان اهداف پژوهش مطرح و مد نظر می باشند:

- ۱- شناخت میزان و نحوه مشارکت مردم در برنامه های توسعه شهری شهرهای کوچک استان کهگیلویه و بویر احمد.
- ۲- شناخت شیوه ها و روش های مشارکتی به منظور استفاده حداکثر از توان مشارکتی مردم جهت توسعه شهرهای کوچک استان کهگیلویه و بویر احمد.
- ۳- شناسایی موانع و مشکلات موجود در راه مشارکت مردمی جهت اجرای هر چه بهتر در شهرهای کوچک استان کهگیلویه و بویر احمد.
- ۴- ارائه راهکار و پیشنهادهای مناسب به منظور تقویت نقش مشارکت مردمی در توسعه شهرهای کوچک استان کهگیلویه و بویر احمد.

۴-۱- پرسشهای پژوهش

- این تحقیق در پی پاسخگویی به پرسش های زیر است:
- ۱- میزان مشارکت مالی مردم در جهت توسعه شهرهای کوچک استان کهگیلویه و بویر احمد تا چه حد است؟
  - ۲- نحوه مشارکت مردم در توسعه شهرهای کوچک استان کهگیلویه و بویر احمد چگونه است؟
  - ۳- آیا نگرش مردم و رضایت مندی آن ها از عملکرد مدیریت شهری بر میزان تمایل به مشارکت در توسعه شهری شهرهای کوچک استان کهگیلویه و بویر احمد تاثیری دارد؟